

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
april 2004 - 25e Jaargang, nr. 101

BESTUUR:

Voorzitter

R.W. Hemmes Thorbeckelaan 74 2564 BS Den Haag Telefoon en fax
070 - 368 35 66

Secretaris

G.J. Staal Oranje Nassaulaan 52 3708 GE Zeist Telefoon
030 - 692 27 92
E-mail: jan.staal@planet.nl

Penningmeester

Ch.H. Bartelings Thomas Jeffersonlaan 58 2285 BB Rijswijk Telefoon en fax
070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl

LEDEN:

R.A. Grisnigt Canadalaan 25 4631 NT Hoogerheide 0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek Burg. de Villeneuve-
singel 30 3055 AP Rotterdam 010 - 422 39 14

Fred M. Beukers Louise de Colignylaan 44S 3062 HN Rotterdam 010 - 452 79 29

J.A. Bakker, Evenementencommissie Zeekant 92g 2586 JB Den Haag Telefoon en fax
070 - 354 02 45

J. de Mos, Evenementencommissie Marjorystraat 25 3151 SK Hoek v. Holland 0174 - 38 21 83
Telefoon en fax

H.J.M. Brinkman Jacob Mulderweg 26 2597 BS Den Haag 070 - 354 31 73
E-mail: hjm.brinkman@wanadoo.nl

REDACTIE DE SCHAKEL

H.J.M. Brinkman Jacob Mulderweg 26 2597 BS Den Haag Telefoon en fax
070 - 354 31 73
E-mail: hjm.brinkman@wanadoo.nl

Redactiecommissie

H.J.M. Brinkman, Ch.H. Bartelings

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00

Bank : 54.55.46.826

ABN-AMRO bank - Rijswijk

Het volgende nummer verschijnt in juli 2004.

Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 juni 2004.

ISSN 1382-8207

**Hare Koninklijke Hoogheid
Prinses Juliana der Nederlanden**

Alle Engelandvaarders zijn uiteraard geschokt door het bericht dat Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana, de echtgenote van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard, onze Beschermheer, is overleden.

Ik heb namens u allen ons leedwezen betuigd aan Hare Majesteit Koningin Beatrix en Zijne Koninklijke Hoogheid.

Ook zijn wij ongetwijfeld allen diep geschokt door de schandelijke terroristische aanval door zieke geesten op onschuldige burgers in Madrid op 11 maart. Net als na de 11e september 2001 moest ik terugdenken aan de ontzettende hekel die ik had aan onze nazi bezetters. De westerse wereld heeft zich toen gelukkig ingespannen om die nazi boeven uit Europa te verjagen. Laten wij hopen dat de vrije wereld er nu ook gezamenlijk in slaagt het rapaille, dat verantwoordelijk is voor dergelijke schurkenstreken, op te sporen en te berechten. Er is in de twee en een half jaar na 11 september natuurlijk best wel wat ondernomen tegen terroristen, maar er lopen nog heel wat verantwoordelijken rond en we zullen er gezamenlijk de schouders onder moeten zetten om het terrorisme echt een halt toe te roepen. Maar we moeten dan ook wel dŭrven op te treden.

Mijn vorige bijdrage begon ik met u naar de eerste bladzijde van de Schakel te verwijzen om u opmerkzaam te maken op het feit dat die Schakel de honderdste was. Ik weet uit ervaring dat niet altijd op de eerste bladzijde van elke Schakel naar het nummer wordt gekeken. Ik wist toen niet dat die "100" zo overduidelijk al op de voorpagina zou staan. Tot mijn spijt verzuimde ik echter om ook uw aandacht te vestigen op het feit dat op die bladzijde onze nieuwe secretaris werd vermeld. Jan Staal is bereid het secretariaat op zich te nemen en daar is ons bestuur heel gelukkig mee. Wij zijn Henk Brinkman dankbaar dat hij, naast zijn redacteurschap, het werk van Mees Borel Rinkes na haar overlijden zo lang heeft waargenomen en wij wensen Jan Staal toe dat hij veel genoeg zal ondervinden bij het vervullen van deze functie.

Als u in het verleden regelmatig op die eerste bladzijde van de Schakel hebt gekeken wie er bestuurslid waren, dan heeft u voortdurend Jacob de Mos daar vermeld gezien. Jacob is in het bestuur gekomen in 1974 als lid van de evenementencommissie. Daarvóór had hij ook al enkele jaren de reünies geregeld. Wij hebben Jacob nadrukkelijk

gefeliciteerd met zijn 30-jarig bestuursjubileum en met zijn 85ste verjaardag in april in welke maand hij en zijn vrouw ook 60 jaar getrouwd zijn. Jacob en June nog vele jaren toegewenst!

Er werd nog een bestuurder in het zonnetje gezet; door de burgerij van Beugen, een plaatsje bij Boxmeer. Daar was Bram Grisnigt 29 september 1943 als agent gedropt. Bram was door het gemeentebestuur gevraagd om op 29 november, 60 jaar later dus, in Beugen een monument te onthullen. Dat monument bestaat onder meer uit 180 keien uit de Maas als eerbetoon aan de 180 gedropte agenten. Die onthulling zou een bescheiden evenement worden en daarom waren slechts enkele agenten van toen uitgenodigd. Het werd echter een geweldig festijn en het spijt ons dat de bestuursleden er niet, mede namens u allen, bij aanwezig konden zijn. Wij hebben dat natuurlijk wel op gepaste wijze, met onze gelukwensen, laten weten.

In de afgelopen dagen hebben wij kennis kunnen nemen van de brief die Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard aan de Volkskrant heeft geschreven om de schunnige geruchten over hem en zijn moeder te weerleggen. Gelukkig heeft onze Prins, die nooit mocht reageren op die vuilspuiterij, eindelijk de mogelijkheid kunnen aangrijpen van zich af te bijten. Wij hebben allen steeds groot respect voor Prins Bernhard gehad en wij hebben in goede en minder goede tijden steeds met onze Prins meegeleefd. Wij hebben hem steeds ons respect, onze waardering, onze trouw en onze loyaliteit getoond en wij zullen dat blijven doen. Wij leefden met hem mee als weer op onbeschaamde manier met modder naar hem werd gegooid. We vonden het steeds een schande als hij of zijn familie weer zwart werd gemaakt en met vuige verdachtmakingen in een zo slecht mogelijk daglicht werd gezet. Waar we dat konden roemden wij dan de grote verdiensten van onze Prins in de oorlog en de geweldige betekenis van Prins Bernhard voor ons land na de oorlog als economisch ambassadeur.

Wij zijn verheugd dat de Prins heeft teruggeslagen en wij hebben hem dat laten weten. Het deed ook goed dat een opinieonderzoek uitwees dat het gros van de bevolking van mening is dat die vuilspuiteren daar nu eens een punt achter moeten zetten. Wij hopen dat wij gauw weer eens de gelegenheid krijgen om persoonlijk onze Prins te laten voelen, hoe na hij ons aan het hart ligt.

Een goede gelegenheid daarvoor is natuurlijk de herdenking in Wageningen op 5 mei. Ik hoop dat veel Engelandvaarders die gelegenheid aangrijpen om langs onze Prins te defileren. Ik zal er zijn en ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

DE 4 EN 5 MEI HERDENKINGEN

Herdenking Ereveld Loenen

Evenals voorafgaande jaren worden er op 4 mei om 11.00 uur bloemen bevestigd bij het Vijfluik in de kapel van het Ereveld door vertegenwoordigers van ons Genootschap, waarna om 15.00 uur een bijeenkomst wordt gehouden op het buitenterrein bij het daar aanwezige monument.

Herdenking Engelandspiel Monument aan de Hogeweg in Den Haag

Evenals in voorgaande jaren zal er om 15.00 uur op 4 mei een bijeenkomst met kranslegging plaatsvinden bij het monument ter nagedachtenis van de gevallen van het Engelandspiel en van de omgekomen medewerkers van het Bureau Bijzondere Opdrachten en het Bureau Inlichtingen. Het monument is in de naaste omgeving van het Holiday - Inn - Crown Plaza Hotel, waar deelnemers elkaar kunnen ontmoeten na de herdenking in een zaal van het hotel.

De Nationale herdenking

Op 4 mei vindt de herdenking plaats in de Nieuwe Kerk bij de Dam in Amsterdam in aanwezigheid van H.M. Koningin Beatrix, Z.K.H. Prins Willem Alexander en H.K.H. Prinses Maxima, de Minister President en andere Ministers en de Chefs van Staven van de Krijgsmacht. Deze bijeenkomst wordt gevolgd om 20.00 uur door een kranslegging aan de voet van het Nationaal Monument op de Dam. Ons Genootschap zal daar vertegenwoordigd zijn door onze voorzitter.

Het defilé op 5 mei in Wageningen

Het defilé ter gelegenheid van de jaarlijkse Herdenking van de capitulatie en de bevrijding in Wageningen op 5 mei zal naar gehoopt wordt ook ditmaal door Z.K.H. Prins Bernhard worden afgenomen.

Zoals in voorgaande jaren zullen de Verzetsorganisaties, aangesloten bij de Stichting Samenwerkend Verzet er aan deelnemen. Engelandvaarders die aan het defilé willen deelnemen worden verzocht zich zo spoedig mogelijk per telefoon of fax op te geven aan Jan Bakker (070-3540245) die ook dit jaar als Detachementscommandant zal fungeren. Deelnemers worden verzocht op te geven of zij een partner/begeleid(st)er (niet-defilant) willen meenemen, dit i.v.m het aantal bonnen voor broodjes en consumpties en eventuele treinkaarten. Zij ontvangen dan een routebeschrijving, een parkeerkaart en een tijdschema en/of treinkaarten.

Verder worden defilanten verzocht zich te melden bij het tentencomplex WUR, tussen 11.30 en 13.15 uur bij de Detachementscommandant, te vinden onder het bord Samenwerkend Verzet, naast het vaandel van het Genootschap Engelandvaarders. Hij zal daar per persoon consumptiebonnen en indien mogelijk toegangskarten tot de Bergkerk uitgeven. Koffie en broodjes worden geserveerd in het tentencomplex.

Als tenue wordt men verzocht een donkerblauwe of zwarte blazer met Groot Model Onderscheidingen te dragen en een grijze pantalon, EV-das en zwarte schoenen.

Detachementen worden gevormd in rotten van vier en qua lengte van de defilanten van voor naar achter. Tijdens de defileerroute wordt **in de houding** gemarcheerd. Het af te leggen parcours bedraagt ongeveer 2 kilometer. De drumfanfare van KNATRES loopt aan het hoofd van de Defileercolonne.

Richtlijnen tijdens het defilé

Bij het bereiken van het eerste richtbord voor het defileerpunt commanderen de detachementscommandanten opeenvolgend **"hoofd rechts"** en zij alleen brengen de Eregroet. Bij het richtbord na het

defileerpunt wordt **"hoofd front"** gecommandeerd. De Paradecommandant heeft uitdrukkelijk verzocht aan alle defilanten zich tijdens het defilé te onthouden van uitingen van persoonlijke genegenheid jegens de Prins.

Aanvang van het defilé

Het defilé vangt aan om 16.25 uur en eindigt om 17.15 uur.

Van 17.15 tot 18.00 uur zijn er consumptiemogelijkheden voor de defilanten en hun partners/begeleid(st)ers in het Tentencomplex.

Wij hopen op een grote opkomst evens de voorgaande jaren van Engelandvaarders die het een eer vinden om dit jaar in het bijzonder te mogen defileren voor onze Prins.

VERHAAL SCHEVENINGSE ENGELANDVAARDERS OP CD

De Engelandvaarders Hugo van Roon en Krijn Kleijn die op 16 maart 1941 met vijf andere Scheveningse vissersjongens met een Katwijkse garnalenvlet vanuit de Scheveningse haven naar Engeland vluchtten, om tegen nazi-Duitsland te vechten, hebben hun verhaal op CD gezet. Ze willen hiermee een bijdrage leveren aan de beschrijving van de geschiedenis van Scheveningen. Tevens hopen ze ook erkenning te krijgen zoals de soldaat van Oranje Erik Hazelhoff Roelfzema die in de zomer van 2003 van het gemeentebestuur van Den Haag kreeg.

Op zondag 16 maart besloten zeven Scheveningse vissersjongens in de leeftijd van 15-19 jaar om naar Engeland te vluchten en zich aan te sluiten bij de geallieerde strijdkrachten. Door de aanwezigheid van Duitse schildwachten in het havengebied was de vlucht zeer riskant. De volgende dag werden de zeven door een Engelse torpedootjager opgepikt. Na te zijn verhoord door Scotland Yard en een bezoek aan Koningin Wilhelmina werden allen bij de Koninklijke Marine ingedeeld.

Hugo van Roon monsterde aan op de Nederlandse slagkruiser Hr. Ms. Jacob van Heemskerck waarmee hij de eindfase van de slag in de

Javazee meemaakte. Met de Hr. Ms. Soemba maakte Hugo onder andere de landingen op Sicilië en Normandië mee. Krijn Kleijn kon bij een actie ternauwernood, via een luchtkoker, aan de verdrinkingsdood ontsnappen toen zijn schip werd geramd en zonk. Met de Hr. Ms. Van Galen maakte hij op 5 mei 1942 de bezetting van Madagascar mee.

De opbrengst van de dubbel-cd zal worden gestort in een fonds voor een nieuw monument voor de 326 Scheveningse vissers die in de Eerste- en Tweede Wereldoorlog door Duitse torpedo's of Engelse mijnen op zee zijn omgekomen.

Voor meer informatie kunt u bellen met:

Karel Kulk: 070-3521204 of 06-29183284

SCHEVENINGSE ENGELANDVAARDERS

Op 16 maart 1941 stalen zeven Scheveningse vissersjongens, waaronder Hugo van Roon, de Katwijkse motorvlet Anna met de bedoeling naar Engeland over te steken om zich aan te sluiten bij de geallieerde strijdkrachten die tegen Nazi-Duitsland vochten.

Op zondagavond 16 maart 1941 verzamelden Leen Bruin (18), Jacob de Reus (19) Rinus den Heijer (18), Krijn Kleijn (17), Hugo van Roon (19), Jacob Vrolijk (19) en Henk Westerduin (15) zich in het café Leen de Mos in de Keizerstraat. Vandaar ging men naar de Tweede Haven alwaar de motorvlet KW96 lag aangemeerd.

Rond de klok van tien uur werden de trossen losgegooid om al peddelend buitengaats te komen. De mast van de motorvlet, die een halve meter boven de kade bij 'De Pijp' uitstak, werd door de Duitse schildwachten, die aan weerskanten patrouilleerden, niet opgemerkt. Mist en verduistering, voor Engelse luchtaanvallen, was het beetje geluk dat de avontuurlijke Scheveningers die avond wel konden gebruiken.

Echter in de buitenhaven aangekomen dreigde het geluk hen in de steek te laten toen Krijn de motor startte en de Anna op de rotsen van het Zuidenhavenhoofd liep. De motor werd snel in z'n achteruit gezet waarna de vlet achterstevoren open zee koos. De klok van de Oude Kerk in de Keizerstraat sloeg toen twaalf uur.

In de namiddag van 17 maart werd de motorvlet onder de Engelse kust opgepikt door een Engels oorlogsschip. De motorvlet heeft men laten drijven en zes Scheveningers zijn voor verhoor door Scotland Yard naar Schotland gebracht. Henk Westerduin die ziek was werd gelijk opgenomen in een ziekenhuis in Rosyth.

Na te zijn verhoord werden de Scheveningse Engelandvaarders in twee auto's naar Londen gebracht voor een onderhoud met Koningin Wilhelmina. Aanvankelijk herkende Hugo van Roon de man die naast de chauffeur zat niet. Het bleek Prins Bernhard te zijn. In de andere auto werden de Scheveningers begeleid door minister Gerbrandy. Vervolgens werden ze allen ingescheept bij de Koninklijke Marine.

Hugo van Roon werd kanonlader op het Nederlandse oorlogsschip Hr. Ms. Jacob van Heemskerck en maakte in februari 1942 de eindfase van de slag in de Javazee mee. De Nederlandse kruisers De Ruyter en Java gingen toen ten onder. Japanse gevechtsvliegtuigen hebben het de Van Heemskerck toen nog behoorlijk moeilijk gemaakt. Op het oorlogsschip Hr. Ms. Soemba begroef Hugo in juni '43 zijn gesneuvelde commandant op Sicilië en maakte hij in juni '44 de invasie van Normandië mee. Deze foto is een bescheiden eerbetoon aan mensen, zoals Hugo van Roon en zijn maten, die zich hebben verzet tegen de poging van Nazi-Duitsland om de wereld aan zich te onderwerpen.

Rinus den Heijer is ná de oorlog met een Engelse getrouwd en heeft zich in Engeland gevestigd. Jacob Vrolijk is in juli 1997 overleden.

HOGE ONDERSCHIEDING

Engelandvaarster mevrouw Eleonore Hertzberger heeft op 18 november j.l. in Berlijn de "Bundesverdienstkreuz am Bande" in ontvangst genomen. Deze in Duitsland hoogste onderscheiding is haar toegewezen voor haar enorme inzet die zij brengt tijdens haar lezingen op scholen, met als centraal thema: "voor tolerantie en tegen geweld". Wij feliciteren mevrouw Hertzberger met deze onderscheiding.

HET OOG VAN DE NAALD

Een verhaal uit de Tweede Wereldoorlog

Op november 1942 ontsnapte Hans Catz samen met zijn broer Theo uit de trein naar Auschwitz. Met hun ouders hadden zij vergeefs een poging gedaan naar Zwitserland te komen. Ze waren in Frankrijk door de Duitsers als joden herkend, gepakt en via Drancy op transport gezet. Hans en Theo doken vervolgens onder in Luik, en in die tijd schreef Hans op wat de familie tijdens haar vlucht poging allemaal was overkomen.

Na de winter legde hij het pak dichtbeschreven vellen onder een dakpan. Hij ging weg uit Luik en zette zijn tocht door Europa voort. Via Zwitserland en Italië belandde hij tenslotte in een Duits krijgsgevangenkamp waar hij als het ware zat ondergedoken. April 1945 werd hij door de Amerikanen bevrijd. Hij trok een stukje met ze mee op, en keerde op 9 mei 1945 terug in Rotterdam. Hij legde in totaal zo'n vijfduizend kilometer af, waarvan zeshonderd te voet.

Alles bij elkaar heeft hij dertien maal weten te ontsnappen. Zijn verhaal is een aaneenschakeling van wonderlijke avonturen en laat de indruk achter dat Hans Catz voor de vrijheid geboren is. De ene helft van dit boek beslaat het verhaal dat Hans zelf in Luik heeft opgeschreven. Het pak papier heeft hij na de oorlog onder de dakpan teruggevonden.

In de andere helft praat hij over hetgeen hem na Luik is overkomen.

Zijn kinderen hebben vrijwel letterlijk genoteerd wat hij hen in een aantal interviews vertelde. Het boek is in eigen beheer en in een bescheiden oplage uitgebracht.

Hans Catz

1917 - 2004

Een verhaal uit de tweede Wereldoorlog

Door Maarten Cieremans

Hans Catz kende ik in 1943 korte tijd in het Zwitserse interneringskamp 'Les Enfers' en ik heb altijd gedacht dat hij kort daarna in de Franse Jura was gefusilleerd. Dat was helemaal niet waar. Hij bleek te zijn een man van letterlijk dertien ontsnappingen, zoals een sprong uit de 'goederentrein' van Drancy - Auschwitz, met achterlating van ten dode opgeschreven ouders, van een sprong van een vrachtwagen die onderweg was naar zijn executieplaats, van de frontdoorbraakpoging bij Villavallelonga. Op 5 februari 2004 is hij overleden. Hij had vele levens, maar aan alles komt een eind. Jammer.

Hans, Huug en Frits

In de jaren 1980 noteerde ik voor mijn boek over o.a. Engelandvaren: Niet meer dan vijf Engelandvaarders hebben zich in Italië gewaagd. Drie kwamen er rechtsstreeks uit Nederland, Ewoud en ik kwamen via Zwitserland. Onjuist weet ik nu. Het waren er meer dan negen. Ewoud Doerleben en ik verlieten in september 1943 Zwitserland en verbleven een week of vier later kort in het Midden-Italiaanse dorpje Villavallelonga. Het lag vlak bij het front. Zevenenvijftig jaar later ontdekte ik bij toeval dat er kort na ons nog drie Nederlandse Engelandvaarders in dat dorp zijn geweest: ook Hans Catz, Huug van Dantzig en Frits Glaser hadden het rustige Zwitserland verruild voor het chaotische Italië. Evenals Frits Snapper.

Wij tweeën waren, geschokt door recente ervaringen, doordrongen van

haat en doodsangst voor de nietsontziende vijand. Wij besloten daarom te blijven rennen naar het zuiden, dwars door het front in de bergen, naar 'de onzen', nog voor sneeuw en vorst zouden toeslaan. Wij hadden haast. Toen Hans, Huug en Frits enkele weken later in Villavallelonga waren wisten ze niet van ons bestaan. De frontberichten werden steeds ongunstiger en zij hebben even overwogen de bevrijding in de buurt van het dorp af te wachten, maar deden dat niet. Ook zij waagden toch de doorbraakpoging, laat in de herfst. In de bergen was de winter al begonnen. Zij moeten nog meer kapot geweest zijn dan wij omdat ze onderweg al meermalen waren gepakt en steeds weer weggevlucht, niet alleen uit gevangenissen maar zelfs een keer onderweg naar de op hen wachtende executieplaats. Bovendien hadden ze vele honderden kilometers meer door Italië gesjokt dan wij, die een deel van de tocht per trein hadden kunnen doen. Zij en wij zijn bij de doorbraakpoging op ongeveer dezelfde plek in de buurt van Monte Cassino in de armen gelopen van schietende Duitse frontsoldaten. Zij konden niet weggelopen en werden weer gepakt maar bereikten op wonderbaarlijke wijze toch opnieuw veiligheid, ditmaal niet in Zwitserland maar in Duitsland niet in een vernietigings- maar in een krijgsgevangenenkamp. Een maand eerder waren Ewoud en ik niet gepakt en wij bereikten een klein jaar later Engeland. Wij werden beloond met onderscheidingen. Hans, Huug en Frits worden, misschien zelfs in eigen kring, beschouwd als handige joodse vluchtelingen, die het vege lijf hebben weten te redden. Hen zal dat worst wezen, maar voor mij waren ze geen vluchtelingen maar behoren ze tot het puikje van de Engelandvaarders. Met ster...

M.C.

Rechtstreeks vanuit Nederland:

Huub van der Meulent†
Louis van der Meulen
Wim Hoogewerff†

Vanuit Nederland via Zwitserland:

Hanz Catz†
Ewoud Doerlebens†
Huug van Dantzig
Maarten Cieremans
Frits Glaser
Frits Snapper

Het verhaal van de avonturen van Frits Snapper is al even wonderbaarlijk. Hij vocht met de Italiaanse partisanen en heeft over zijn ervaringen uitvoerig geschreven. Hij wist niet van het bestaan van het Genootschap Engelandvaarders tot ongeveer 3 jaar geleden en is nu toegelaten als Engelandvaarder en bezoekt geregeld reünies en borrelmiddagen.

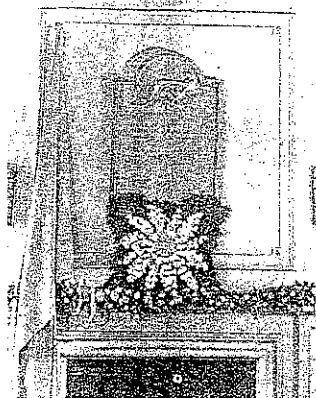
DE OORSPRONG VAN HET VIJFLUIK

In de Schakel van april 2003 beschreef Bram Grisnigt de geschiedenis van het Vijfluk, het monument ter nagedachtenis aan omgekomen Engelandvaarders, dat zich bevindt in de kapel van de Erebegraafplaats te Loenen. Het begon met één houten wandbord dat tijdens de oorlog in Oranjestad aan de muur hing. Op dat paneel stonden de namen van overleden Engelandvaarders. Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen diegenen die op weg naar Engeland, 'op weg naar de vrijheid', waren omgekomen en diegenen die na aankomst, 'te bestemder plaatse', bij een van de krijgsmachtleden waren gesneuveld of verongelukt.

Na de oorlog werd het wandbord naar Nederland overgebracht en door Koningin Wilhelmina overgedragen aan de Oorlogsgravenstichting. Op 18 oktober 1949, bij de officiële opening van het Ereveld Loenen, kreeg het gedenkteken zijn huidige plaats. Er waren inmiddels meer namen van omgekomen Engelandvaarders bekend geworden en daarom was het enkele wandbord bij deze gelegenheid al uitgegroeid tot een triptiek. In 1982 werden nog eens twee luiken toegevoegd, zodat er sprake was van een 'Vijfluk'. Op dit Vijfluk staan nu 317 namen van gesneuvelde Engelandvaarders, waarvan 200 toebehorend aan Engelandvaarders die tijdens of als gevolg van hun tocht naar Engeland om het leven kwamen.

In het kader van mijn proefschrift over Engelandvaarders heb ik lang gespeurd naar de Londense oorsprong van het Vijfluk. Met name de datum waarop het 'Eenluk' in Oranjestad was onthuld, was onbe-

kend, althans bij de Engelandvaarders die ik hierover raadpleegde. Onlangs vond ik echter antwoord op mijn vraag en wel in het in Londen uitgegeven Vrij Nederland d.d. 20/5/44. Dit blad had een speciale Engelandvaarders-rubriek, getiteld 'Gegist Bestek'. Hierin werd uitgebreid verslag gedaan van de onthulling door H.M. Koningin Wilhelmina van een 'gedenkplaat' in Oranjarahaven op 10 mei 1944. Een groot aantal Engelandvaarders, onder wie Engelandvaarder-minister Jaap Burger, was hierbij aanwezig. De plechtigheid begon met een openingsrede door Pater Monchen, die toen voorzitter van Oranjarahaven was. Hij bedankte de koningin voor haar bereidheid het gedenkteken te onthullen. Voor Koningin Wilhelmina was het een drukke dag. Zij had zojuist in een radiorede stilgestaan bij de Duitse invasie die op 10 mei 1944 vier jaar geleden had plaatsgevonden. Maar nu was zij in Oranjarahaven en verrichtte de onthulling door een over het herdenkingsbord gedrapeerde vlag weg te trekken. Het werd door Vrij Nederland omschreven als een 'groot eikenhouten schild' met daarop een reliëf voorstellende 'een op de knieën zinkende figuur, die het vaandel nog met laatste krachten ophoudt'. In haar toespraak tot de aanwezige Engelandvaarders getuigde de koningin van haar bewondering voor en mededogen met diegenen die op het wandbord herdacht werden. Zij omschreef ze als 'Engelandvaarders die het hoogste offer, dat van hun leven, gebracht hebben voor de heilige zaak die ons allen zo na aan het hart ligt'. Maar zij refereerde ook aan de degenen die niet op het bord vermeld konden worden: "Wij weten hoe diep weemoedig, ja tragisch, de lotgevallen van veel van die jonge levens geweest zijn. Nooit zullen wij die de bezetting niet hebben meegemaakt, ons ten volle rekenschap kunnen geven van den druk en de benauwenis en het lijden die daarmee verbonden zijn, ook al helpt ons daarin de liefde voor en het medeleven met ons volk. Wellicht zult gij, jonge vrouwen en mannen, die uit bezet en strijdend Nederland tot ons kwaamt, nimmer ten volle kunnen beseffen, wat uw overkomst voor ons betekend

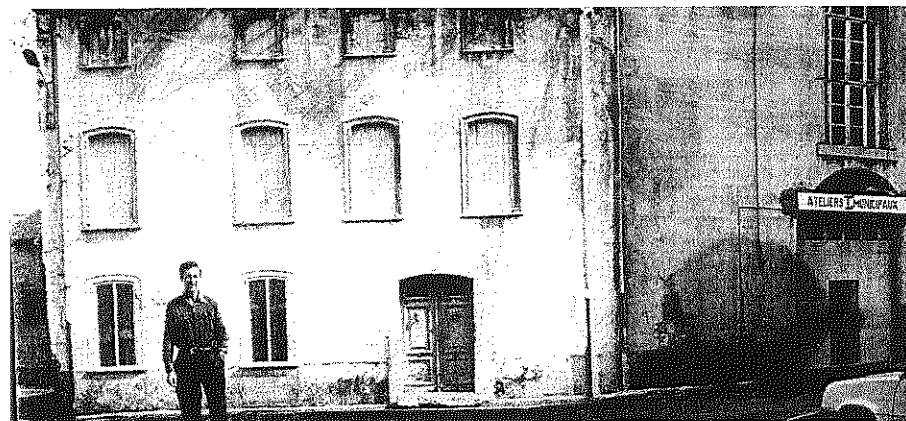

heeft". Na de koningin sprak Prins Bernhard, die de Engelandvaarders opriep niet aan eigenbelang te denken, maar eensgezind te strijden voor dat ene doel: 'het vaderland dienen en herstellen in grooter glorie dan ooit tevoren'. Vervolgens werd een minuut stilte in acht genomen ter nagedachtenis van gevallen Engelandvaarders en zongen alle aanwezigen het volkslied. "En zoo eindigde deze plechtigheid", aldus de (onbekende) verslaggever van Vrij Nederland, "die voor de Engelandvaarders het hoogtepunt van dezen 10den Mei was, een dag die hen in later, naar wij hopen gelukkiger jaren, voorgoed zal bijblijven".

Agnes Dessing

MAISON MAZARD IN LE SOLER

Van Engelandvaarder Hans R. de Jongh uit Embleton in Western Australië ontving ik een foto van de plaats van het bij vele Engelandvaarders bekende Maison Mazard in Le Soler was. Het oude Maison Mazard is er niet meer, het is met de grond gelijk gemaakt en een nieuw gebouw staat er nu voor in plaats.

Op 29 november 2003 vond in Beugen de onthulling plaats van een gedenkteken op de plaats waar op 20 september 1943 Pieter Hoekman en zijn vriend Bram Grisnigt in het pikdonker beiden als geheimagenten naar beneden kwamen en geholpen werden door de mensen van het verzet in Beugen.

"Graag had ik deze plaats willen delen met mijn vriend en strijdmakker Piet", zei Bram Grisnigt, tijdens een herdenkingsdienst in de Katholieke Kerk van Beugen. Hij noemde het een emotionele dag waardoor de herinneringen aan Pieter Hoekman weer vers in het geheugen lagen. Hij was zichtbaar ontroerd toen burgemeester van Soest van Boxmeer en weduwe Verdijk het monument onthulden en het Urker Mannenkoor het volkslied zong. Pieter Hoekman kwam uit Urk. Zijn familie ontving het bericht van zijn dood pas 25 mei 1945. Hij kwam om tijdens een vuurgevecht met twee Duitsers, toen hij bij het ophalen van spullen van een andere dropping in Keent door verraad aangehouden werd.

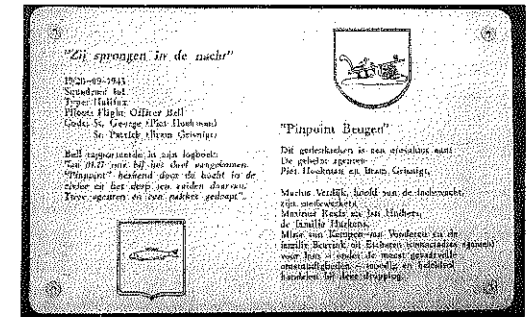

Codenaam van de operatie was Pinpoint. Zij sprongen in de nacht, staat er op het monument. Op de plaquette onder aan het monument worden de direct betrokkenen genoemd, naast Piet Hoekman en Bram Grisnigt waren dat Marius Verdijk, zijn medewerkers Marinus Raafs, Jan Huibers, de familie Hurkens, Mina van Kempen-van Vonderen en de familie Beuvink uit Escharen. Marius Verdijk overleefde de oorlog niet maar overleed direct na de bevrijding in het concentratiekamp Oraniënburg.

Een monument komt nooit te laat

Zestig jaar nadat hij in het pikdonker aan een parachute naar beneden kwam, stond Bram Grisnigt weer in Beugen. Dit keer op klaarlichte dag en omringd door het 'halve dorp'. "Een monument komt nooit te laat", zegt hij.

Het is een mooi monument geworden. Een windwijzer op een hoge voet. De wijzer laat een parachutist, de maansikkel en wat sterren zien. Want zo ging het zestig jaar geleden in 1943. Bram Grisnigt en Piet Hoekman sprongen uit de ronkende Halifax om contact te maken met het verzet. Door een fout van de piloot twintig kilometer van de afgesproken plek. Maar Beugen stak de helpende hand uit en zorgde dat de twee mannen op hun plek van bestemming kwamen. Piet Hoekman overleefde de oorlog niet. Bram Grisnigt wel. Hij was er zaterdagmiddag bij toen burgemeester van Soest van Boxmeer en weduwe Verdijk het monument onthulden en het Urker Mannenkoor het volkslied zong. "Dit is een belangrijk moment voor mij", zegt hij aan de voet van de windwijzer. "Ieder monument is belangrijk, om de herinnering aan de oorlog levend te houden zodat ook toekomstige generaties daarbij stil blijven staan. Dit monument is belangrijk omdat het er wat mij betreft vooral is voor mijn beste vriend Piet Hoekman die kort na 'Beugen' bij een schietpartij om het leven kwam, toen wij door verraad in een val liepen". Van verraad was in Beugen geen sprake. Integendeel. Burgemeester van Soest roemde de dorpelingen die tijdens die oorlogsjaren vooral moed hadden getoond door hun mond te houden. Op een plaquette onder aan het monument worden de direct betrokkenen genoemd. Naast Piet Hoekman en Bram Grisnigt waren dat; Marius Verdijk, hoofd van de luchtwacht, zijn medewerkers Marinus Raafs en Jan Huibers, de familie Hurkens, Mina van Kempen-van Vonderen en de familie Beuvink uit Escharen. Voor hun - onder de meest gevaarvolle omstandigheden - moedig en beleidvol handelen bij deze dropping. Ook Marius Verdijk overleefde de oorlog niet. Hij werd opgepakt omdat hij onder andere joden aan identiteitsbewijzen hielp. Verdijk overleed direct na de bevrijding in kamp Oraniënburg. Zijn weduwe was zaterdag bij de onthulling van het monument aanwezig. Bij het monument werden kransen gelegd. Twee kinderen uit het dorp legden een boekje bloemen neer namens de nabestaanden en namens het dorp. Het Urker Mannenkoor was afgereisd naar Beugen omdat Piet Hoekman van oorsprong een Urker was. Bram Grisnigt vertrok na de oorlog

naar het buitenland. Vijftien jaar geleden was hij voor het eerst in Beugen. "Om te zien waar het allemaal gebeurde". Toen bezocht hij ook Keent, waar zijn vriend omkwam. "Door die opoffering konden drie andere geheimagenten ontkomen".

Met dank aan de kranten het Urkerland en de Gelderlander.

HJMB

VAN UW REDAKTEUR

De bijzetting van Prinses Juliana

Van vele Engelandvaarders heb ik berichten ontvangen over de bijzetting van Prinses Juliana in de Nieuwe Kerk in Delft. Ook vragen of ik er voor kon zorgen dat de videobeelden ter beschikking konden komen voor hen die deze uitzending niet hadden opgenomen. Helaas kan ik daar niet voor zorgen en raad ik hen aan die daarvoor interesse hebben zich te wenden tot de NOS Postbus 26600, 1202 JT Hilversum, Tel: 035 - 6779222, fax : 035 - 6774863, website: www.nos.nl

Met velen van u ben ik het eens dat het een onvergetelijke plechtigheid was. Eenvoudig en toch met koninklijke allure.

HJMB

HOE TROPISCH NEDERLAND VERDAMPTE

De bijna-oorlog om Nieuw-Guinea (1955 - 1962)

Dit is een documentaire, bestaande uit twee delen, samengesteld door filmer Cees de Vos, journalist Peter Gerritse in samenwerking met het Koninklijk Legermuseum in Delft en het Instituut voor Beeld en

Geluid over de bijna-oorlog tussen Nederland en Indonesië over Nieuw-Guinea. Met originele filmbeelden en verhalen van ooggetuigen.

Tevens informatie over de veteranendatabank, een initiatief van het Legermuseum en de videoserie "Onze Jongens Overzee". Om de videobanden te bestellen: Stad aan het Haringvliet, Tel.: 0187-603200 of email : deltavid@flakkee.net.

Het is een vergeten episode uit de geschiedenis van Nederland, waaraan ook een aantal Engelandvaarders hebben deelgenomen.

HJMB

WERELDOORLOG IN DE WEST

Suriname, de Nederlandse Antillen en Aruba 1940-1945

'Wereldoorlog in de West' is een indringende tentoonstelling over een bijzonder onderwerp. Suriname en de Antillen waren weliswaar niet bezet, maar raakten al gauw bij de oorlog betrokken. Beide gebieden waren van cruciaal belang voor de geallieerde oorlogsvoering. Zonder de olie uit de Antillen en zonder de bauxiet uit Suriname hadden de geallieerden de oorlog misschien niet eens gewonnen.

De tentoonstelling vertelt het vergeten verhaal over de oorlog in de West. Het verhaal van bauxiet en olie, maar ook van de Duitse duikbootaanvallen, van de opvang van joodse vluchtelingen, van interneringskampen voor Duitsers en NSB-ers, van hulpacties voor het moederland én van de opkomst van politieke organisaties die met de leus 'baas in eigen huis' streefden naar autonomie.

In november 1941 zei Gerbrandy, minister-president van de Nederlandse regering in ballingschap voor Radio Oranje: "De oorlog zal worden gewonnen op golven van olie en met vrachten bauxiet". Hij doelde daarmee op het grote belang van Suriname en de Antilliaanse

en Arubaanse industrie voor de geallieerde luchtmacht. Ongeveer zestig procent van de vliegtuigen werd vervaardigd uit aluminium van Surinaams bauxiet en tachtig procent van de vliegtuigbrandstof kwam uit olieraffinaderijen op Curaçao en Aruba. Amerikaanse troepen kwamen de belangrijkste industrieën beschermen.

De komst van de Amerikanen veranderde het dagelijks leven ingrijpend: de welvaart steeg, de infrastructuur werd verbeterd en de omgangsvormen werden losser. Doordat de band met Nederland was verbroken werden de inwoners meer op zichzelf aangewezen; hun blik werd verruimd. Dit gaf een sterke en blijvende impuls aan het onafhankelijkheidsstreven.

De tentoonstelling vertelt het verhaal aan de hand van citaten en belevenissen van bewoners, militairen en andere ooggetuigen. Hoe hebben zij de oorlog ervaren? Ook zal er aandacht zijn voor de Surinamers en Antillianen die tijdens de oorlog in Nederland verbleven. Velen van hen namen deel aan het verzet.

De tentoonstelling is vormgegeven door tentoonstellingsbureau Ars Longa en bevat een groot aantal multimediale presentaties met uniek filmmateriaal geproduceerd door TWV Media. De tentoonstelling is een productie van het Verzetsmuseum Amsterdam, mede mogelijk gemaakt door financiële steun van: Gemeente Amsterdam, Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Doen, Ministerie van Justitie, Ministerie van VWS, Mondriaan Stichting en VSB Fonds. Sluiting op 28 november 2004.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 18 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Haar, J. ter	Gorssel
Hart, John G.	Amerika
Reijnders, Ben	Franeke
Sanson, W.M.L.	Amerika
Weyhenke, W.	Den Haag

Verhuisd:

Faber, L.	1248 MT Fosthal; DR	Vernon BC V18 3x9 Canada
Mevr. N.I. van Wingerden-Baumgarten	Dorpstraat 14a	9667 Horebeke België
Susan, S.	Gooise Weranda D33	1403 BR Bussum

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52
	3708 GE Zeist
	Telefoon 030 - 692 27 92
	E-mail: jan.staal@planet.nl